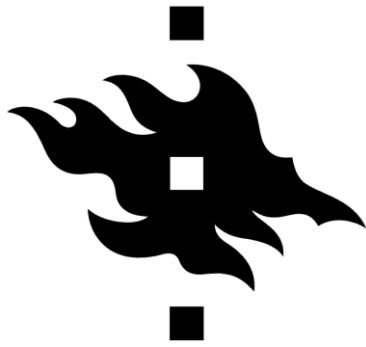

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Viite: HE 99/2025 vp

Helsingin yliopisto kirjallinen lausunto sivistysvaliokunnalle

Helsingin yliopisto kiittää eduskuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen valtion talousarvioksi 2026 ja lausuu yleishuomionaan, että koulutuksella ja tutkimuksella on keskeinen rooli tuottavuuden ja talouden kasvussa. Tästä taloustieteilijät ja asiantuntijat ovat yksimielisiä. Myös valtiovarainministeriön selvityksissä tuodaan esiin sama näkemys (mm. Kasvutyöryhmä 2025, Tuottavuuslautakunta 2023, Julkisen talouden meno- ja rakennekartoitus 2023).

TKI-politiikkaa on Suomessa lähdetty tekemään aktiivisesti, mutta toimet koulutustason nostamiseksi ovat jääneet puutteellisiksi, vaikka osaajapula on yksi heikon tuottavuuden syistä. Myös matalan syntyvyyden haitallisia makrotaloudellisia vaikutuksia voitaisiin lieventää investoimalla koulutukseen. Lisäksi globaalien yhteiskunnallisten ja teknologisten murrosten ratkaiseminen vaatii tulevaisuudessa sekä sellaista laaja-alaista osaamista että sivistyksellistä, inhimillistä pääomaa, joita vain korkeakoulutus tarjoaa.

Yliopisto muistuttaakin, että korkeakoulujen perusrahoituksen kestävydestä on pidettävä huolta niin osaamisen, uuden tiedon tuottamisen kuin kansainvälisen kilpailukyvyn vuoksi.

Yliopistojen perusrahoitukseen leikkauksia, positiivista uusi TKI-rahoitus

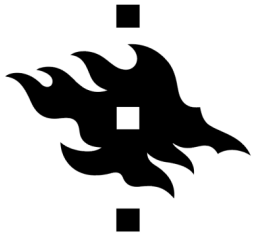
Helsingin yliopisto pitää arvossa sitä, että yliopistoindeksistä on pidetty kiinni talousarviossa 2026. Korkeakoulujen valtionrahoitukseen tehdään kuitenkin talousarviossa muita säästöjä: Aiemmin päätetyistä hallinnonalan kohdentamattomista säästöistä kohdentuu yliopistoihin lähes 36 miljoonaa vuodesta 2026 alkaen. Osana uusia toimia yliopistojen perusrahoitusta leikataan ensi vuonna lisäksi 20,4 milj. euroa sekä 13,6 milj. euroa v. 2027 ja 10,2 milj. euroa v. 2028 alkaen.

Näiden ja aiempien päätösten vaikutus Helsingin yliopistoon on noin 10 miljoonaa euroa/vuosi.

TKI-rahoitus yliopistoille

T&K-rahoitus vuodelle 2026 jää aiottua pienemmäksi johtuen bruttokansantuotteen heikosta kasvusta. Pääosin rahoitus on kohdistettu hallituksen valitsemiin hankkeisiin ja kilpaillun rahoituksen kautta Suomen Akatemian ja Business Finlandin valtuuksiin. Yliopisto muistuttaa, että näiden rahoitusperusteissa olisi pidettävä kiinni tutkimuksen laadun perusteella tapahtuvasta kilpailusta tutkimusala- ja teknologianeutraalisti. Erittäin tervetullut uudistus on, että yliopistojen tutkimuksen vahvistamiseen ohjataan osana T&K-rahoitusta 20 milj. euroa v. 2026 ja 39 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien.

Ministeriön ilmoituksen mukaan lisärahoitus kohdentuu korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Rahoitus aiotaan kohdentaa yliopistoille kahdessa osassa: T&K-toiminnan menojen (3 v. ka.) mukaan jaettuna ja kaikille yliopistoille vakiosuuruisena. Yliopistojen vakio-osa on 200 000 euroa v. 2026 ja 400 000 euroa v. 2027 alkaen. Vakio-osan ylimenevä osa jaetaan T&K-toiminnan menojen suuruuden mukaisissa suhteissa.

Yliopistot saavat siis käyttää rahoitusta vain tutkimuksen tukeen, kun taas ammattikorkeakoulut voivat käyttää rahoitusta myös kehitystyöhön. Käytön kohdentumista tutkimukseen seurataan tilastokeskuksen mittarein. Yliopistojen osalta Tilastokeskus laskee rahan käytetyksi tutkimukseen tutkimuksen henkilötyövuosien perusteella. Tilastointitavasta johtuen yliopistoille ohjattava raha pitää siis kohdistaa ainoastaan tutkijoiden henkilötyövuosiin. Tämä kaventaa rahoituksen käyttömahdollisuuksia: **Yliopistot eivät siis T&K-rahoituksella juurikaan voi edistää tutkimuksen hyödyntämistä kaupallisesti** esimerkiksi palkkaamalla tutkijoiden tueksi kaupallistamisen ammattilaisia tai rahoittaa avointen, yhteiskäyttöisten tutkimusinfrastruktuurin kuluja. Näin kokonaishyöty yhteiskunnalle jää vajaaksi.

Helsingin yliopisto muistuttaa siksi edelleen, että **TKI-politiikan tehokkuutta ja talouskasvua lisäisi, jos yliopistojen tutkimuksen hyödyntämisen edistämiseen ja kaupallistamiseen olisi käytettävissä resursseja**. Tämä vaatisi joko erillistä korvamerkittyä, mutta pitkäjänteistä rahoitusta tai T&K-toiminnan rahoituksen lisäämistä yliopistojen rahoitusmalliin.

Vakio-osuuden käyttöön liittyy myös periaatteellinen, rahoituspäätöksissä muutenkin tois- tuva haaste: Vakio-osuus tarkoittaa sitä, että Helsingin ja Lapin yliopistot ja Hanken saavat kaikki saman 200 000 euroa vuodessa tutkimuksensa tueksi. Yliopistoissa on yhteensä noin 20 000 opetus- ja tutkimustyön htv:tä. HY:ssä on 4494 henkeä tutkimus- ja opetustehtävissä, Hankenissa 172 henkeä ja Lapissa 305 (OP htv, Vipunen, 2024). Keskivertona siis yliopistot saavat 130 euroa per OPT HTV. Vakio-osuuden vuoksi osuuksien haitari kuitenkin vaihtelee suuresti: HY saa 45 €/ htv, kun Hanken saa 1 163 € ja Lapin yliopisto 656 €. Yliopisto korostaakin, että **ministeriön jakamat hanketuet tulisi jakaa suhteessa tutkimustoimintaan, ei seinille tai organisaatioille**. Kii- tettävää on, että suurin osuus rahoituksesta kuitenkin jaetaan T&K-toiminnan menojen suhteessa.

Helsingin yliopisto aikoo käyttää saatuja T&K-resursseja nostaakseen tutkimuksensa tieteellistä tasoa juuri valituilla keihäänkärkialoilla, huippuyksiköiden ja tutkimuksen lippulaivojen tukena sekä jakaa rahoitusta tiedekunnille suhteessa tutkimuksen laatuindikaattoreihin (tutkimusrahoitus, toh- torintutkinnot ja julkaisupisteet).

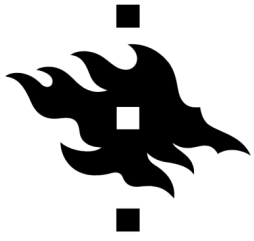
Koulutustason nostaminen

Suomen osaamistason nostamiseksi asetettiin vuonna 2017 tavoite että nuorten ikäluokkien kou- lutusaste nostetaan 50 % vuoteen 2030 mennessä. Nyt on selvää, että tavoitteeseen ei päästä, sillä koulutusaste on päinvastoin laskenut tavoitteen asettamisen jälkeen.

Tavoitteesta ei kuitenkaan saa luopua, vaan se on tärkeämpi kuin koskaan – niin talouden tuotta- vuuden, väestön ikääntymisen kuin työelämän murrostenkin vuoksi. **Osaamistason laskun haasteeseen tulisi nyt tarttua rivakasti ja suunnitelmallisesti.**

Istuva hallitus onkin käynnistänyt mm. koulutuksen kasautumisen vähentämiseksi hankkeen, mutta ongelman ratkaisemiseksi tarvittaisiin panoksia sekä koko koulutusketjuun että pysyvää pe- rusrahoituksen lisäystä korkeakoulutukseen. Talousarviollaan hallitus osoittaa korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen 3,8 milj. euron pysyvän lisäyksen vuodesta 2026 alkaen, mikä ei ole riittävä summa. Lisäksi hallitus tulee täydentävällä talousarvioehdotuksella osoittamaan yhteensä 100 miljoonaa euroa seuraaville kolmelle vuodelle koulutustason nostoon kasvualoilla ja avoimen korkeakoulun maksuttoman 30 opintopisteen opintosetelin rahoittamiseen.

Avoimen korkeakoulutuksen uudistuksiin yliopisto ei ota tässä vaiheessa kantaa, vaan odottaa että hallituksen tavoitteet uudistuksille selkeytyvät. **Koulutuksen kasvualat on nähtävä riittävän laajasti**, jottei koulutuksessa tehdä myöhemmin kalliiksi tulevia ennakointivirheitä. Yliopisto koros- taa lisäksi, että **lisäkoulutusta tulisi suunnata erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikat todennetusti täyttyvät ja niiden määrä suhteessa nuoriin on alhainen, kuten erityisesti Uudellamaalla** on. Lisärahoituksen tarkat ehdot olisi hyvä pitää yksinkertaisina ja

asian valmistelun edetä ripeästi, jotta korkeakoulut ehtivät valmistella asiaa. Opiskelijoiden osalta yliopisto pitää hyvänä korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen korottamista.

Helsingin yliopisto kannustaa lisäksi **hallitusta ja eduskuntaa siihen, että ne ryhtyisivät valmistelemaan pitkäjärjestyksestä suunnitelmaa, jolla Suomen osaajapula ratkaistaan.**

Perusrahoituksen ja täydentävän rahoituksen suhde yliopistojen taloudessa

Yhteiskunnassa on paljon odotuksia yliopistojen ulkopuolisen rahoituksen hankinnan suhteen, ja Helsingin yliopisto onkin panostanut merkittävästi ulkoisen, täydentävän rahoituksen määrän lisäämiseen. Yliopiston rahoituksesta noin 40 % on täydentävää rahoitusta ja valtion perusrahoitusta enää 60 %. Jo yli puolet tiedekunnista saa tuloistaan yli 50 % täydentävänä rahoituksena.

Tämä ei kuitenkaan ole ongelmaton. Suuri osa ulkoisesta rahoituksesta on tutkimusrahoitusta, joka vaatii usein 20–30 % omarahoitusta - joka maksetaan alenevasta perusrahoituksesta. Korva-merkityn hankerahoituksen osuuden kasvaessa yliopistojen mahdollisuus käyttää rahoitusta siellä, missä tarve ja vaikuttavuus on suurin, kapenee. Perusrahoitus on tulospohjaista ja yliopistojen keskenään tiukasti kilpailemaa, mutta sen käyttö on joustavaa. Perusrahoituksella rahoitetaan opiskelijoiden koulutus, professorien ja muiden pysyvien työsuhteiden palkat, tilakustannukset ja tutkimusinfrastruktuurien ylläpitoa. **Jos perusrahoitus on jäänyt pahasti jälkeen täydentävästä rahoituksesta, tai sitä leikataan, alkaa yliopistorahoituksen kokonaisuus ontua.**

Päättäjien on hyvä tiedostaa perusrahoituksen ja tiettyjen täydentävän tutkimusrahoituksen muotojen (lähinnä Suomen Akatemian, EU:n ja Business Finlandin hankerahoitukset) epätasapainon vaikutukset yliopistojen toimintaan. **Perusrahoitusta tulisi jatkossa lisätä samassa suhteessa kuin esimerkiksi haettavan T&K-rahoituksen määrä kasvaa.**

Yliopisto nostaa tässä lausunnossaan esiin myös kaksi muuta ulkoisen rahoituksen lähdettä, joihin liittyvistä laeista Eduskunta on tämän syksyn aikana säätämässä.

- Yksi tärkeä ulkopuolisen rahoituksen kanava ovat yksityishenkilöiden tekemät lahjoitukset. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä budjettilaki *vuoden 2026 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi*, joka koskettaa lahjoitusten verovähennysoikeutta. Yliopisto ei pidä tarkoituksenmukaisena esitettyä muutosta, jolla nykyisen enintään 500 000 euron yliopistokohtaisen verovähennyskelpoisen vuosilahjoituksen rajan laskettaisiin 50 000 euron summaan. Yliopiston toiminnan luonteesta johtuen uusien avausten kustannukset ovat tyypillisesti merkittävästi suurempia: esimerkkinä pysyvä lahjoitusprofessori, joka voidaan perustaa 3,9 miljoonan euron lahjoituspääomalla.
- Myös *apteekkiverolakia* ollaan muuttamassa osana sosiaali- ja terveysministeriön apteekkitalouden uudistushanketta. Lakiesityksen mukaan HY:n omistaman yleishyödyllisen yrityksen Yliopiston Apteekin lähes koko lääkemyynnin myyntikate joutuisi ylimpään, 43 prosentin veroluokkaan, kun taas kilpailija saattaa maksaa myyntikatteesta veroa nolla euroa. Tällaista progressiivista verotusta ei ole käytössä millään muulla toimialalla Suomessa.

Helsingissä 6.10.2025

Kai Nordlund
Vararehtori, Helsingin yliopisto